

JBPR 2004/58

Gerechtshof 's-Gravenhage

1 april 2004, 97/90.

(Mr. De Brauw)

De Staat der Nederlanden te 's-Gravenhage,
appellante,
procureur: mr. G.J.H. Houtzagers,
tegen
Dombo Beheer BV te Nijmegen,
geïntimeerde,
procureur: mr. M.L. Kleyn.

Verval van instantie

[Rv (oud) - 279 lid 1; 281 lid 1; Rv - 251]

» Samenvatting

Toewijzing verval van instantie. Noch ambtshalve verwijzing naar de rol, noch ambtshalve royement staat naar het oordeel van het Hof 's-Gravenhage aan toewijzing van het gevorderde verval van instantie na meer dan drie jaren “stilzitten” van een procespartij – de Staat – in de weg.

[beslissing/besluit](#)

» Uitspraak

Het geding

Bij exploit van 12 december 1996 is de Staat in hoger beroep gekomen van het vonnis van 18 september 1996 door de arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage tussen Dombo Beheer als eiseres en de Staat als gedaagde gewezen.

De zaak is aangebracht ter rolle van 16 januari 1997 en vervolgens telkens aangehouden voor memorie van grieven, voor het laatst op 24 februari 2000. Op die datum is de zaak verwezen naar de slaaprol. Het hof heeft de zaak in een door

het hof geëntameerde “opschoon aktie” ambtshalve verwezen naar de rol van 25 september 2003, en heeft tevens aan partijen bericht dat de zaak alsdan ambtshalve zou worden geroyeerd, tenzij partijen tevoren andere instructies zouden geven. Noch de Staat, noch Dombo Beheer hebben op dit bericht gereageerd en de zaak is op de rol van 25 september 2003 ambtshalve geroyeerd.

Bij akte van procureur tot procureur, betekend op 18 februari 2004, heeft mr. M.L. Kleyn zich als procureur gesteld voor Dombo Beheer en heeft hij de procureur van de Staat opgeroepen te verschijnen ter terechtzitting van 26 februari 2004 teneinde het verval van instantie te horen vorderen met veroordeling van de Staat in de proceskosten. De Staat heeft zich bij akte uitlating vordering van verval van instantie uitgelaten over de gevorderde vervallenverklaring van instantie.

Beoordeling van de incidentele vordering

1. De Staat voert tegen de gevorderde vervallenverklaring van de instantie aan dat het ambtshalve royement dat plaatsvond op 25 september 2003 een proceshandeling is in de zin van artikel 279 lid 1 Rv (oud) en dat hierdoor niet voldaan is aan de termijn voor verval van instantie.

2. Anders dan de Staat betoogt, vormt de ambtshalve rolverwijzing door het hof naar de rol van 25 september 2003 inclusief het ambtshalve royement op die datum, geen behoorlijke procesakte gedaan door één der partijen in de zin van het in deze zaak toepasselijke artikel 281 Rv (oud), die de vervallenverklaring had kunnen voorkomen. De zaak is derhalve gedurende drie jaar niet voortgezet zodat het gevorderde verval van instantie dient te worden toegewezen.

Beslissing

Het hof:

- verklaart de instantie vervangen,
- compenseert de proceskosten in die zien dat iedere partij de eigen kosten draagt.

» Noot

1. Het faillissement van het confectiebedrijf Dombo heeft niet alleen grote impact gehad voor directeur-eigenaar Van Reijendam en diens familie (zie o.a. *Telegraaf* 17 april 2004, p. T17), maar ook voor juridisch Nederland. De neergang van dit bedrijf heeft immers geleid tot het befaamde Dombo-arrest (EHRM 27 oktober 1993, NJ 1994, 534, m.nt. EJD en HJS), waarin werd geoordeeld dat de weigering van het Hof Arnhem om Van Reijendam toe te laten als getuige voor Dombo omdat hij als partijgetuige werd aangemerkt en de toenmalige Nederlandse regeling – het tot 1 april 1988 geldende art. 1947 Rv (oud) – aldus werd uitgelegd dat een procespartij niet als getuige kon worden gehoord – tegen welke weigering in cassatie tevergeefs werd geklaagd: HR 19 februari 1988, NJ 1988, 725, m.nt. WHH: – in strijd was met art. 6 EVRM (“equality of arms”). Zie hierover ook HR 10 augustus 2001, NJ 2001, 139. Het verbod tot getuigen voor procespartijen is inmiddels, zoals bekend, al geruime tijd uit Rv verdwenen (zij het dat aan een getuigenverklaring door een procespartij ten gunste van zichzelf beperkte waarde toekomt; vgl. art. 164 lid 2 art. 179 lid 4 Rv, waarover kritisch E. Grabandt, ‘De partij-getuige in het civiele geding’, in: *Trema* 2001, p. 389-391).

2. Naar aanleiding van de Dombo-uitspraak van het Europese hof, heeft Dombo de Staat der Nederlanden aansprakelijk gesteld voor de handelwijze van het Arnhemse hof c.q. voor het feit dat de Nederlandse wetgeving er aan in de weg stond dat Van Reijendam kon getuigen. Ook deze kwestie heeft inmiddels tot de nodige rechterlijke uitspraken geleid, waaronder bovenstaande

uitspraak van het Hof ’s-Gravenhage, waarin de Staat wordt geconfronteerd met “verval van instantie”.

3. Gelet op de beknoptheid van dit arrest, herhaal ik het gehele verloop van deze appèlprocedure hier niet, maar benadruk ik slechts de met het oog op het verval van instantie belangrijkste gebeurtenissen: i) de ambtshalve (terug)verwijzing door het hof naar de rol van 25 september 2003, nadat de zaak ruim drieëneenhalf jaar op de “slaaprol” had gestaan, met aankondiging van ambtshalve royement bij gebreke van andere instructies en het (wijsselijk) stilzwijgen van Dombo, maar ook het (minder wijze) stilzwijgen van de Staat daarop, ii) de vervolgens door Dombo gevorderde en door het hof toegewezen verval van instantie en iii) het door de Staat aangevoerde verweer tegen de gevorderde vervallenverklaring, te weten: de ambtshalve verwijzing naar de rol en het ambtshalve royement staan aan toewijzing hiervan in de weg.

4. Het in deze zaak toepasselijke art. 279 lid 1 Rv (oud) bepaalde dat “Alle instantie vervalt, indien de zaak binnen drie jaren tijd niet is voortgezet”. Art. 281 lid 1 Rv (oud) bepaalde dat de vervallenverklaring kon worden voorkomen door “behoorlijke proces-akten door eene der partijen verrigt, vóór dat de eisch tot vervallen-verklaring is gedaan” (dus ook nog na het verstrijken van de driejaren- termijn van art. 279 lid 1) alsmede dat verval van instantie niet van rechtswege plaatsvond (maar dus moest worden gevorderd).

Niet snel werd aangenomen dat de zaak niet meer werd voortgezet in de zin van art. 279 lid 1. Zelfs het verlenen van het periodieke ambtshalve uitstel door de rolrechter werd beschouwd als “voortzetting”, waarna weer opnieuw een termijn van drie jaar ging lopen. Vgl. HR 14 juni 1991, NJ 1992, 276 en HR 22 mei 1992, NJ 1993, 202, beide, m.nt. HJS. Tegen deze achtergrond is op zichzelf wel

te verklaren dat de Staat meende nog verweer te kunnen voeren tegen het gevorderde verval van instantie, maar de schoonheidsprijs verdient deze manoeuvre bepaald niet. Zeker niet nadat de grieven reeds zeven jaar op zich hadden laten wachten en er bovendien niet eens grieven ingediend hadden hoeven te worden om verval van instantie te verhinderen wegens het nemen van “eene behoorlijke proces-akte”. Als zodanig heeft immers te gelden elke proceshandeling waaruit de wil van de betreffende partij blijkt om de procedure voort te zetten (zie nader bijv. M. Ynzonides, WPNR 5986 (1990), p. 835 alsmede de losbladige *Burg. Rv-oud* (Sterk), art. 281, aant. 2). Het enkele ambtshalve weer op de rol plaatsen is in dit verband onvoldoende, evenals het ambtshalve roeyement. In deze zin ook Ynzonides, a.w. Nu de zaak door de rechter weer op de rol was geplaatst, zou echter zelfs een verzoek om (verder) uitstel voor grieven als “behoorlijke proces-akte” gekwalificeerd hebben kunnen worden (aldus ook Ynzonides, a.w.). Bovendien was de Staat door de rechter uitdrukkelijk aan de zaak herinnerd door de aankondiging van ambtshalve roeyement bij gebreke van andere instructies. Het vaak toch als wat dubieus ervaren aspect van de oude vervalregeling – dat het verval als een duveltje uit een doos kan komen als een partij “even” niet oplet en de ander aldus een ongerechtvaardigde winst kan bezorgen (vgl. G. Snijders, *Advocatenblad* 1996, p. 737 e.v.) – speelt hier derhalve niet. In casu is het verval van instantie echter veeleer een kwestie van “Boontje komt om zijn loontje”.

5. Kortom: de beslissing van het Haagse hof is verrassend tegen de achtergrond van de bestaande jurisprudentie, maar valt wat haar uitkomst betreft alleszins te onderschrijven. *Litis finiri* oporet: geschillen moeten een einde hebben. Dat verval van instantie in dit verband soms toch een nuttige rol kan vervullen wordt

door deze Dombo-zaak nog eens duidelijk gemaakt.

CJMK